

Vendim nr. 89 datë 27.04.2023

Mbledhja e Gjyqtarëve të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, e përbërë nga: Holta Zaçaj, Kryetare, Marsida Xhaferllari, Fiona Papajorgji, Elsa Toska, Sandër Beci, Ilir Toska, Genti Ibrahimimi, Marjana Semini, Sonila Bejtja, anëtarë, në datën 27.04.2023 mori në shqyrtim paraprak kërkesën nr. 2 (E) 2023 të Regjistrisë Themeltar, që i përket:

KËRKUES: **EDUART KURTI**

OBJEKTI: **Shfuqizimi i vendimeve nr. 2597, datë 05.11.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë; nr. 220, datë 23.02.2016 të Gjykatës së Apelit Tiranë; nr. 00-2022-556, datë 06.06.2022 të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, si të papajtueshme me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.**

BAZA LIGJORE: Nenet 31, shkronjat “ç” dhe “d”, 32, pika 2, 38, 42, 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pikat 1, shkronja “i” dhe 2, të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë; neni 6 i Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut; nenet 71, 71/a dhe 71/b të ligjit nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

Mbledhja e Gjyqtarëve të Gjykatës Kushtetuese (*Mbledhja e Gjyqtarëve*), pasi dëgjoi relatorin e çështjes Sonila Bejtja, shqyrtoi kërkesën, dokumentet shoqëruese dhe diskutoi çështjen në tërësi,

V Ë R E N:

I

Rrethanat e çështjes

1. Kërkuesi Eduart Kurti është akuzuar për kryerjen e veprave penale “Vrasja në rrethana të tjera cilësuese”, të parashikuar nga neni 79, shkronja “dh”, i Kodit Penal (KP) dhe “Prodhimi dhe mbajtja pa leje e armëve luftarake”, të parashikuar nga neni 278, paragrafi i dytë, i KP-së.

2. Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, me vendimin nr. 2597, datë 05.11.2014, ka vendosur të deklarojë fajtor kërkuesin për kryerjen e veprës penale “Vrasja në rrethana të tjera cilësuese” dhe bazuar në nenin 79, shkronja “ë”, të KP-së dënimin e tij me burgim të përjetshëm, si dhe për kryerjen e veprës penale “Prodhimi dhe mbajtja pa leje e armëve luftarake”, duke e dënuar, bazuar në nenin 278, paragrafi i dytë i KP-së, me 4 vjet burgim. Në aplikim të nenit 55 të KP-së, gjykata e ka dënuar kërkuesin me një dënim të vetëm, me burgim të përjetshëm. Sipas akteve të ndodhura në dosjen gjyqësore, rezulton se kërkuesi në këtë shkallë gjykimi është gjykuar në mungesë dhe është mbrojtur nga mbrojtësit e zgjedhur nga familjarët e tij (babai), me prokurën nr. 163 rep., nr. 70/1 kol., datë 12.02.2014. Kundër vendimit të gjykatës së shkallës së parë, kërkuesi, nëpërmjet të njëjtëve mbrojtës, ka bërë ankim në gjykatën e apelit.

3. Gjykata e Apelit Tiranë, me vendimin nr. 220, datë 23.02.2016, ka vendosur lënien në fuqi të vendimit nr. 2597, datë 05.11.2014 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë. Gjithashtu, rezulton se edhe në këtë shkallë gjykimi kërkuesi është gjykuar në mungesë dhe është përfaqësuar nga mbrojtësit e zgjedhur personalisht nga ai nëpërmjet prokurës nr. 981 rep., nr. 328 kol., datë 30.03.2015, të cilët rezultojnë të jenë të njëjtët mbrojtës me ata të zgjedhur nga familjarët e tij në gjykimin në shkallën e parë. Më pas, këta mbrojtës janë zëvendësuar me mbrojtës të tjerë nga vetë kërkuesi nëpërmjet prokurës nr. rep. 5995, nr. kol. 2788, datë 11.09.2015. Kundër vendimit të gjykatës së apelit, kërkuesi ka bërë rekurs në Gjykatën e Lartë.

4. Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë (*Gjykata e Lartë*), me vendimin nr. 00-2022-556, datë 06.06.2022, ka vendosur mospranimin e rekursit, duke vlerësuar se ai nuk përmban shkaqe nga ato të parashikuara nga neni 432 i Kodit të Procedurës Penale (*KPP*).

5. Me kërkesën e datës 03.02.2023, kërkuesi i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese (*Gjykata*) me ankim kushtetues individual, duke kërkuar shfuqizimin e vendimeve gjyqësore të të tria shkallëve të gjykimit. Me vendimin e datës 04.04.2023, Kolegji i Gjykatës ka vendosur kalimin e kërkesës për shqyrtim paraprak në Mbledhjen e Gjyqtarëve.

II

Pretendimet e kërkuesit

6. **Kërkuesi** ka pretenduar se ndaj tij është zhvilluar një proces jo i rregullt ligjor dhe se gjatë procesit gjyqësor janë cenuar:

6.1. *E drejta e mbrojtjes*, pasi Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, në fazën e paraqitjes së pretendimeve përfundimtare, i ka caktuar mbrojtës kryesisht, ndërkohë që kërkuesi kishte kërkuar të përfaqësohej nga mbrojtësit e zgjedhur prej tij me prokurë. Këta të fundit në datën 22.10.2014 i kanë paraqitur gjykatës kërkesë për shtyrje seance, por ajo është rrëzuar dhe gjykata ka vendosur zëvendësimin e tyre me mbrojtës të zgjedhur kryesisht. Ky zëvendësim është kryer në mënyrë të pabazuar dhe mbrojtësi i caktuar kryesisht nuk ka bërë një mbrojtje efektive, duke paraqitur vetëm një faqe e gjysmë mbrojtje ligjore, ndërkohë që për kërkuesin prokurori kishte kërkuar dënimin me burgim të përjetshëm.

6.2. *Mënyra e marrjes së provave*, pasi asnjë prej dëshmitarëve që janë thirrur nga gjykatat nuk ka qenë i pranishëm në vendin e ngjarjes, përfshirë këtu edhe vëllain e viktimave. I vetmi dëshmitar që ka qenë i pranishëm në vendin e ngjarjes është një prej viktimave, i cili në dëshminë e tij menjëherë pas ngjarjes është shprehur se autor ka qenë shtetasi A.N. dhe jo kërkuesi. Nuk ka asnjë provë që e lidh kërkuesin me viktimat në vendin e ngjarjes. Prova të tjera kanë qenë tabulatet telefonike dhe gjurmimi i qelizave të celularëve, të cilat nuk janë prova vendimtare në proces.

6.3. *Standardi i arsytimit të vendimit gjyqësor*, pasi në vendimet e gjykatave nuk përmenden në asnjë moment dëshmitë e shtetasve A.D. dhe R.P., sipas të cilëve kërkuesi ka qenë gjatë gjithë kohës në shoqërinë e shtetasit R.P., pranë zonës së “Zogut të zi”. Ky fakt konfirmohet edhe nga dëshmitë e dy shtetasve të tjerë. Gjithashtu, gjykatat nuk arsyetojnë në lidhje me shkresat nga shoqëritë celulare se qeliza e numrit të përdorur nga kërkuesi nuk ndodhej në vendin e ngjarjes në momentin e ndodhjes së saj. Gjykatat nuk kanë arsyetuar as në lidhje me marrjen e provave në tejkallim të afatit të parashikuar nga neni 323 i KPP-së. Gjykata e Apelit Tiranë dhe Gjykata e Lartë nuk kanë arsyetuar në asnjë pjesë të vendimeve të tyre se si lidhen rrethanat e paraqitura nga prokurori me kërkuesin dhe se si ky i fundit është fajtor dhe as në lidhje me rrethanat rënduese ose ato lehtësuese. Në rastin konkret, Gjykata e Lartë nuk ka arsyetuar për vlerën që ka zhvillimi i seancës së pretendimeve përfundimtare. Po ashtu, ajo nuk ka arsyetuar sipas standardit të mbajtur më parë prej saj për mosdënimin mbi bazën e një prove të vetme.

6.4. *Parimi i barazisë para ligjit*, pasi vendimet e gjykatave objekt kërkesë kanë mbajtur qëndrim të ndryshëm nga ai i mbajtur nga jurisprudenca shqiptare në lidhje me disa aspekte të rëndësishme të së drejtës penale. Gjithashtu, edhe Gjykata e Lartë në raste të ngjashme ka respektuar parimin e mosdënimit vetëm mbi bazën e një prove të vetme, ndërsa në rastin e kërkuarit nuk e ka respektuar këtë parim. Të njëjtën shkelje Gjykata e Lartë e ka bërë edhe në rastin e dëshmisë së vëllait të viktimës.

III

Vlerësimi i Mbledhjes së Gjyqtarëve

A. Për legjitimimin e kërkuarit

7. Çështja e legjitimitetit (*locus standi*) është vlerësuar nga Gjykata si një ndër aspektet kryesore që lidhet me inicimin e një procesi kushtetues. Sipas neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i” dhe pika 2, të Kushtetutës, si dhe nenit 71 të ligjit nr. 8577/2000, çdo individ, person fizik ose juridik, subjekt i së drejtës private dhe publike, mund të vërë në lëvizje Gjykatën për gjykimin përfundimtar të ankesave kundër çdo akti të pushtetit publik ose vendimi gjyqësor që cenon të drejtat dhe liritë themelore të garantuara në Kushtetutë. Ankimi kushtetues individual, në çdo rast, duhet të plotësojë kriteret kumulative të nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, që lidhen me shterimin e mjeteve juridike, afatin e paraqitjes së kërkesës, pasojat negative të pësuar në mënyrë të drejtpërdrejtë e reale, mundësinë për rivendosjen e së drejtës së shkelur, si dhe rregullimet e veçanta ligjore të shqyrtimit paraprak të kërkesës.

8. Në rastin në shqyrtim, kërkuari legjitimohet *ratione personae*, bazuar në nenet 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, pasi ka qenë palë në procesin gjyqësor ndaj të cilit ka ngritur pretendime në këtë Gjykatë dhe ka interes të drejtpërdrejtë në çështjen e parashtruar.

9. Lidhur me kriterin e *shterimit të mjeteve juridike efektive*, sipas neneve 131, pika 1, shkronja “f” dhe 134, pika 1, shkronja “i”, të Kushtetutës, individ mund t’i drejtohet Gjykatës me ankim kushtetues individual vetëm pasi të ketë shteruar të gjitha mjetet juridike për mbrojtjen e të drejtave kushtetuese që ai pretendon se i janë cenuar. Mjetet juridike konsiderohen të shteruara kur, në varësi të rrethanave të çështjes, rregullat procedurale nuk parashikojnë mjete të tjera ankimi (*shih vendimet nr. 35, datë 01.11.2021; nr. 33, datë 01.11.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Ky rregull nënkupton jo vetëm që individ t’u jetë drejtuar të gjitha instancave të

zakonshme, por edhe që të gjitha pretendimet që ngre në këtë Gjykatë t'i ketë paraqitur më parë në këto instanca, të paktën në substancë, duke respektuar kërkesat formale dhe afatet e parashikuara në ligjin procedural (*shih vendimet nr. 14, datë 21.06.2022; nr. 8, datë 19.03.2018; nr. 31, datë 25.05.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

10. Në bazë të standardeve të mësipërme, Mbledhja e Gjyqtarëve vëren se pretendimin e tij për mënyrën e marrjes së provave kërkuesi nuk e ka ngritur më parë, as formalisht, as në substancë, në rekursin e paraqitur në Gjykatë të Lartë dhe argumentet në mbështetje të këtij pretendimi i ka parashtruar për herë të parë në këtë ankim kushtetues. Për rrjedhojë, Mbledhja e Gjyqtarëve çmon se ai nuk ka shteruar mjetet juridike për këtë pretendim.

11. Për sa i përket legjitimitetit *ratione temporis*, në kuptim të nenit 71/a të ligjit nr. 8577/2000, individ, pasi të ketë shteruar të gjitha mjetet juridike për mbrojtjen e të drejtave të tij, mund ta paraqesë kërkesën në Gjykatë brenda 4 muajve nga konstatimi i cenimit. Mbledhja e Gjyqtarëve konstaton se vendimi më i fundit i kundërshtuar, ai i Gjykatës së Lartë, është i datës 06.06.2022, kurse ankimi kushtetues është paraqitur në Gjykatë në datën 03.02.2023, pra pas rreth 8 muajsh. Lidhur me këtë fakt, kërkuesi ka pretenduar se është njohur me vendimin e Gjykatës së Lartë në datën 14.11.2022, kur mbrojtësi i tij ka marrë një kopje të vendimit të kundërshtuar në sekretarinë gjyqësore të asaj gjykate. Sipas mbrojtësit të kërkuesit, në raste të tjera, kur ai ka qenë përfaqësues i palëve në Gjykatën e Lartë, kjo e fundit ia ka komunikuar vendimet e saj nëpërmjet postës elektronike me *e-mail*. Në mbështetje të këtij pretendimi ai ka paraqitur bashkëlidhur kërkesës edhe dy *email*-e të sekretarisë së Gjykatës së Lartë, ku vërtetohet ky pretendim. Gjithashtu, ai pretendon se nga komunikimi verbal që ka pasur me Gjykatën e Lartë, i është bërë me dije se vendimi i kërkuesit nuk i është komunikuar për shkak se për një periudhë prej 3 muajsh sistemi informatik i asaj gjykate ka qenë i bllokuar.

12. Gjykata, në rastet kur palët/përfaqësuesit e tyre kanë lënë të dhënat e adresës elektronike (*email*) pranë Gjykatës së Lartë, në zbatim të pikës 5 të vendimit nr. 131, datë 02.07.2021 “Për publikimin e datave të gjykimeve dhe njoftimin e palëve” të zëvendëskryetarit të Gjykatës së Lartë, ka vlerësuar se afati i paraqitjes së ankimit kushtetues për kërkuesin fillon nga momenti i njoftimit në adresën e postës elektronike të vendimit të çështjes së tij (*shih vendimin nr. 19, datë 07.07.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

13. Bazuar në aktet e dosjes gjyqësore të administruar për nevoja të këtij gjykimi, rezulton se mbrojtësi i kërkuesit në rekursin e paraqitur në Gjykatën e Lartë ka depozituar edhe të dhënat e tij elektronike (*e-mail*). Pavarësisht kësaj, Gjykata e Lartë nuk ia ka komunikuar atij

vendimin për kërkuesin në rrugë elektronike. Për rrjedhojë, në kushtet kur pretendimet e kërkuesit lidhen edhe me arsyetimin e vendimit të Gjykatës së Lartë, Mbledhja e Gjyqtarëve vlerëson se kërkuesi ka provuar në nivel kushtetues se ka marrë dijeni për vendimin e Gjykatës së Lartë në datën 14.11.2022, për rrjedhojë kërkesa është paraqitur brenda afatit 4-mujor të përcaktuar nga neni 71/a, pika 1, shkronja “b”, i ligjit nr. 8577/2000.

14. Për sa i takon legjitimitet *ratione materiae*, kërkuesi ka pretenduar cenimin e së drejtës së mbrojtjes, standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor dhe parimit të barazisë para ligjit. Sipas tij, parimi i barazisë para ligjit është cenuar për faktin se në vendimet e gjykatave objekt kërkesë është mbajtur qëndrim i ndryshëm nga ai i jurisprudencës shqiptare në lidhje me disa aspekte të rëndësishme të së drejtës penale, që kanë të bëjnë me dënimin mbi bazën e një prove të vetme. Ai ka pretenduar se është dënuar vetëm mbi bazën e dëshmisë së shtetasit M.N., që është vëllai i viktimave dhe se Gjykata e Lartë në raste të ngjashme ka mbajtur qëndrim të kundërt me atë të mbajtur në rastin e tij. Nisur nga thelbi i këtij pretendimi, Mbledhja e Gjyqtarëve, në zbatim të parimit *iura novit curia*, çmon ta analizojë atë në këndvështrim të parimit të prezumimit të pafajësisë. Ky pretendim së bashku me pretendimet e tjera që kanë të bëjnë me cenimin e së drejtës së mbrojtjes dhe standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor, *prima facie* hyjnë në juridiksionin e Gjykatës, në kuptim të nenit 131, pika 1, shkronja “f”, të Kushtetutës, ndaj do të shqyrtohen në vijim.

B. Për pretendimin e cenimit të së drejtës së mbrojtjes

15. Kërkuesi ka pretenduar se Gjykata e Rrethit Gjyqësor Tiranë, në fazën e paraqitjes së pretendimeve përfundimtare, i ka caktuar mbrojtës kryesisht, ndërkohë që ai kishte kërkuar të përfaqësohej nga mbrojtësit e tij të zgjedhur me prokurë. Këta të fundit në datën 22.10.2014 i kanë paraqitur gjykatës kërkesë për shtyrjen e seancës, të cilën gjykata e ka rrëzuar, duke vendosur zëvendësimin e tyre me mbrojtës të zgjedhur kryesisht. Ky zëvendësim është kryer në mënyrë të pabazuar dhe mbrojtësi i caktuar kryesisht nuk ka bërë një mbrojtje efektive, duke paraqitur vetëm një faqe e gjysmë mbrojtje (konkluzione përfundimtare) për kërkuesin, ndërkohë që prokurori kishte kërkuar dënimin e kërkuesit me burgim të përjetshëm.

16. Në kuadër të zhvillimit të procesit të rregullt ligjor, sipas nenit 42 të Kushtetutës, kushdo, në rastin e akuzave të ngritura kundër tij, ka të drejtën e një gjykimi të drejtë. Gjithashtu, Kushtetuta në nenin 31 të saj ka parashikuar të drejtat që i garantohen individit në procesin

penal, ku sipas shkronjës “ç” të saj, kushdo ka të drejtë të mbrohet vetë ose me ndihmën e një mbrojtësi ligjor të zgjedhur prej tij.

17. Gjykata ka pranuar se e drejta e mbrojtjes në procesin penal ka përmbajtje substanciale, ajo duhet të jetë reale dhe efektive e jo vetëm teorike, dhe se ushtrimi i saj nuk duhet të pengohet, por, përkundrazi, gjykatat e juridiksionit të zakonshëm duhet të marrin të gjitha masat ligjore që në funksion të procesit të rregullt ligjor t’i japin mundësinë individit të bëjë mbrojtje reale, duke respektuar parimin e barazisë së armëve (*shih vendimet nr. 34, datë 17.11.2022; nr. 35, datë 01.06.2015 të Gjykatës Kushtetuese*). Veçanërisht në procesin penal, mbrojtja e të pandehurit lidhet ngushtë me barazinë e armëve dhe kontradiktoritetin, të cilat së bashku përbëjnë në vetvete elementet më të qenësishme e thelbësore të procesit të rregullt ligjor në kuptimin kushtetues. Prandaj, për respektimin e tyre, gjykata duhet të përmbushë me rigorozitet një sërë detyrimesh, me synimin kryesor realizimin e një debati real ndërmjet akuzës dhe mbrojtjes, gjë që ndikon pozitivisht dhe në mënyrë të drejtpërdrejtë në zbulimin e së vërtetës dhe dhënien e drejtësisë nga gjykata me objektivitet e paanësi. Këto kërkesa kushtetuese e ligjore janë në funksion të mbrojtjes sa më efektive të të pandehurit, pasi përballë tij qëndron vetë shteti, i përfaqësuar në procesin penal nga prokurori që paraqet dhe mbron akuzën kundër tij (*shih vendimet nr. 34, datë 17.11.2022; nr. 71, datë 30.11.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

18. Sipas Gjykatës, mbrojtja nga një avokat i caktuar kryesisht, që i ofrohet individit në procesin penal, është pjesë e skemës së mbrojtjes së detyrueshme që ofrohet nga shteti konform nenit 49 të KPP-së. Kjo skemë mbrojtjeje ndjek qëllim të ngjashëm me atë të ndihmës juridike të ofruar nga shteti bazuar në ligjin nr. 111/2017, datë 14.12.2017 “Për ndihmën juridike të garantuar nga shteti”. Në thelbin e tyre, skemat e ndihmës juridike që ofrohen nga shteti synojnë të sigurojnë aksesin në drejtësi, mosdiskriminimin dhe cilësinë e shërbimit të mbrojtjes në funksion të procesit të rregullt, që në rastin e procesit penal materializohet në gjykimin e drejtë (*shih vendimin nr. 34, datë 17.11.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

19. Në këtë kuptim, Mbledhja e Gjyqtarëve rithekson qëndrimin e mbajtur nga Gjykata se realizimi substancial i mbrojtjes së individit është, në radhë të parë, përgjegjësi e mbrojtësit që pranon detyrën e caktuar, duke vijuar më tej me përgjegjësinë që ka Dhoma e Avokatisë e Shqipërisë, e cila, në kuadër të vetërregullimit, ka për detyrë të mbikëqyrë dhe të kujdeset për veprimtarinë profesionale që ushtron mbrojtësi (*shih vendimin nr. 34, datë 17.11.2022 të Gjykatës Kushtetuese*).

20. Duke iu rikthyer çështjes konkrete, Mbledhja e Gjyqtarëve vëren se kërkuesi është hetuar dhe gjykuar në mungesë. Në procesin gjyqësor në gjykatën e shkallës së parë, i ati i kërkuesit, nëpërmjet prokurës nr. 163 rep. nr. 70/1 kol., datë 12.02.2014, ka zgjedhur si mbrojtës të djalit të tij dy avokatë. Gjithashtu, Mbledhja e Gjyqtarëve konstaton se sipas procesverbaleve të seancave gjyqësore në atë proces, për çështjen e kërkuesit janë zhvilluar rreth 18 seanca gjyqësore, ku në shumicën prej tyre ai është përfaqësuar nga avokatët e zgjedhur me prokurë, kurse në seancën gjyqësore të datës 05.11.2014, ku palët kanë parashtruar pretendimet përfundimtare, është përfaqësuar nga një mbrojtës i caktuar kryesisht nga gjykata, për shkak të mosparaqitjes në dy seanca radhazi të mbrojtësve të zgjedhur.

21. Nga shqyrtimi i materialit që përmban konkluzionet përfundimtare të paraqitura para gjykatës, i administruar në dosjen gjyqësore, rezulton se është nënshkruar nga mbrojtësi i caktuar kryesisht V.T. dhe se përbëhet gjithsej nga një fletë e gjysmë. Referuar përmbajtjes së këtyre konkluzioneve përfundimtare konstatohet një mungesë e qartë jo vetëm e argumentimit ligjor për çështjen, në kuptim të interpretimit të ligjit sipas rrethanave të çështjes, por edhe qëndrimi i mbajtur në to në lidhje me çështjen është i përgjithshëm dhe nuk i referohet asnjë fakti konkret. Gjithashtu, rezulton se në gjykimin në gjykatën e apelit, ku është përsëritur edhe shqyrtimi gjyqësor, kërkuesi është mbrojtur nga mbrojtësit e zgjedhur personalisht prej tij, të cilët kanë pasur mundësi të njihen dhe të debatojnë për parashtrimet e vendosura në dosje dhe provat e mbledhura nga organi i akuzës.

22. Mbledhja e Gjyqtarëve vëren se pretendimi i kërkuesit për cenimin e së drejtës së mbrojtjes në procesin gjyqësor në gjykatën e shkallës së parë është marrë në shqyrtim dhe i është dhënë përgjigje. Gjykata e apelit ka vlerësuar se mbrojtësit e kërkuesit, megjithëse kanë pasur dijeni nga fletëthirrjet e datës 09.10.2014, nuk janë paraqitur në gjykim dhe nuk kanë paraqitur shkaqe të arsyeshme dhe në këto kushte nga gjykata e shkallës së parë, në referim të nenit 495/5 të KPP-së, është bërë zëvendësimi i mbrojtësve të zgjedhur nga familjarët me mbrojtësin e caktuar kryesisht (*shih faqen 23 të vendimit të gjykatës së apelit*).

23. Edhe Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë e ka gjetur këtë pretendim të pabazuar, duke vlerësuar se gjatë gjykimit në shkallë të parë kërkuesi është përfaqësuar dhe mbrojtur me mbrojtës të zgjedhur prej familjarëve të tij, të cilët në seancën e datës 05.11.2014 kanë bërë kërkesë për shtyrjen e saj. Kjo kërkesë nuk është pranuar nga gjykata e shkallës së parë, pasi jo vetëm që është konsideruar pa shkak të ligjshëm, por njëkohësisht avokatët e zgjedhur nuk kanë qenë të legjitimuar për shkak të zëvendësimit të tyre me avokat të caktuar kryesisht. Në këtë

kuptim, Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë ka vlerësuar se kërkuesit nuk i është mohuar mbrojtja efektive (shih paragrafët 21-23 të vendimit të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë).

24. Gjykata, në vështrim të standardeve kushtetuese, ka vlerësuar se jo çdo shkelje e rregullave procedurale e bën procesin të parregullt në kuptimin kushtetues dhe se ndikim të drejtpërdrejtë në një proces ligjor kanë ato shkelje thelbësore, vërtetimi i të cilave do të cenonte të drejtat dhe liritë themelore të individit (shih vendimet nr. 34, datë 17.11.2022; nr. 38, datë 02.12.2021; nr. 71, datë 13.11.2017 të Gjykatës Kushtetuese). Gjatë shqyrtimit të pretendimeve për të drejtën për proces të rregullt nuk mjafton vetëm konstatimi i shkeljes procedurale, por duhet të analizohet karakteri i saj, pasojat që kanë ardhur për kërkuesin dhe për interesat që ai përfaqëson (shih vendimet nr. 5, datë 09.02.2023; nr. 38, datë 02.12.2021 të Gjykatës Kushtetuese). Në çdo çështje të veçantë, duke pasur parasysh edhe të gjithë procedurën që mund të jetë ndjekur, Gjykata vlerëson nëse një kufizim ose shkelje gjatë kësaj procedure ka ndikuar drejtpërdrejt në zgjidhjen e çështjes dhe ia ka bërë palës të pamundur mbrojtjen dhe zhvillimin e procesit gjyqësor në mënyrë të drejtë (shih vendimet nr. 5, datë 09.02.2023; nr. 7, datë 28.02.2000 të Gjykatës Kushtetuese).

25. Mbledhja e Gjyqtarëve vëren se cilësia e konkluzioneve përfundimtare të paraqitura nga mbrojtësi i caktuar kryesisht nuk ka qenë në nivelin e duhur dhe nuk përmbush standardet e sigurimit të një mbrojtjeje reale dhe *prima facie* tregon një mbrojtje jocilësore, rast që kishte vend për referim në Dhomën e Avokatisë të Shqipërisë, e cila do të duhej të kishte vlerësuar nëse këto veprime, në kuptim të ligjit nr. 55/2018 “Për profesionin e avokatit”, përfshihen në “Shërbimet e papërshtatshme profesionale”, me pasojë marrjen e masave me natyrë individuale (neni 39, shkronja “b”), ose janë të tilla që kërkojnë marrjen e masave me natyrë të përgjithshme në drejtim të trajnimit profesional të avokatëve. Megjithatë, duke e parë në tërësi sjelljen e avokatit kryesisht në drejtim të pasojave të saj, Mbledhja e Gjyqtarëve vlerëson se kërkuesit nuk rezultojnë t’i jetë bërë i pamundur ushtrimi i së drejtës së mbrojtjes, pasi në tërësi, përgjatë procesit gjyqësor të zhvilluar, atij i është garantuar kjo e drejtë; i) mbrojtësi i caktuar kryesisht nga gjykata ka marrë pjesë vetëm në seancën e datës 05.11.2014, ku janë paraqitur pretendimet përfundimtare, ndërkohë që gjatë gjithë atij procesi gjyqësor interesat e kërkuesit janë mbrojtur nga avokatët e zgjedhur nga i ati; ii) kërkuesi e ka ushtruar lirisht të drejtën e mbrojtjes nëpërmjet paraqitjes së ankimit dhe rekursit nga mbrojtësit e zgjedhur prej tij dhe pjesëmarrjes së tyre në gjykim (në rastin e gjykimit në gjykatën e apelit); iii) mbrojtësit e zgjedhur prej tij kanë

pasur mundësi të debatojnë dhe kundërshtojnë provat e paraqitura nga pala tjetër, si dhe të paraqesin argumentet dhe provat në mbështetje të pretendimeve për pafajësinë e kërkuarit.

26. Për sa më sipër, Mbledhja e Gjyqtarëve vlerëson se pretendimi i kërkuarit për cenimin e së drejtës së mbrojtjes është haptazi i pabazuar.

C. Për pretendimin e cenimit të standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor

27. Kërkuari ka pretenduar se në vendimet e gjykatave nuk përmenden në asnjë moment dëshmitë e shtetasve A.D. dhe R.P., sipas të cilëve kërkuari ka qenë gjatë gjithë kohës në shoqërinë e shtetasit R.P., pranë zonës së “Zogut të zi”, fakt që konfirmohet edhe nga dëshmitë e dy shtetasve të tjerë. Gjithashtu, gjykatat nuk kanë arsyetuar në lidhje me shkresat nga kompanitë celulare se qeliza e numrit të përdorur nga kërkuari nuk ndodhej në vendin e ngjarjes në momentin e ndodhjes së saj. Ato nuk kanë arsyetuar as në lidhje me marrjen e provave në tejkallim të afatit të parashikuar nga neni 323 i KPP-së. Gjykata e Apelit Tiranë dhe Gjykata e Lartë nuk kanë arsyetuar në asnjë pjesë të vendimeve të tyre se si lidhen rrethanat e paraqitura nga prokurori me kërkuarin dhe se si ky i fundit është fajtor dhe as në lidhje me rrethanat rënduese ose ato lehtësuese. Në rastin konkret, Gjykata e Lartë nuk ka arsyetuar për vlerën që ka zhvillimi i seancës së pretendimeve përfundimtare. Po ashtu, ajo nuk ka arsyetuar sipas standardit të mbajtur më parë prej saj për mosdënimin mbi bazën e një prove të vetme.

28. E drejta për një proces të rregullt ligjor, që i garantohet individit nga nenet 42 dhe 142, pika 1, të Kushtetutës, përfshin edhe të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar. Gjykata në jurisprudencën e saj ka theksuar vazhdimisht se arsyetimi i vendimeve është element thelbësor i një vendimi të drejtë. Funkcioni i një vendimi të arsyetuar është t’u tregojë palëve se ato janë dëgjuar, si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë. Përveç kësaj, duke dhënë një vendim të arsyetuar, mund të realizohet edhe vëzhgimi publik i administrimit të drejtësisë (*shih vendimet nr. 21, datë 26.09.2022; nr. 67, datë 10.11.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

29. Arsyetimi i vendimeve është element thelbësor i një vendimi të drejtë. Vendimi duhet të jetë logjik, i rregullt në formë dhe i qartë në përmbajtje. Në tërësinë e tij ai duhet konsideruar si një unitet, në të cilin pjesët përbërëse janë të lidhura ngushtësisht mes tyre. Ato duhet të jenë në shërbim dhe funksion të njëra-tjetrës. Argumentet e pjesës arsyetuese duhet të jenë të bazuara dhe të lidhura logjikisht, duke respektuar rregullat e mendimit të drejtë. Ato duhet të formojnë një përmbajtje koherente brenda vendimit, i cili përjashton çdo kundërthënie, kontradiksion të

hapur ose të fshehtë. Këto argumente duhet të jenë, gjithashtu, të mjaftueshme për të mbështetur dhe pranuar pjesën urdhëruese. Gjykata, rast pas rasti, ka verifikuar nëse vendimi i kundërshtuar është logjik, ka kundërthënie, përmban referenca në ligjin e zbatueshëm dhe nëse respekton të gjitha këto elemente (*shih vendimet nr. 79, datë 14.12.2017; nr. 63, datë 23.09.2015; nr. 3, datë 26.01.2015 të Gjykatës Kushtetuese*).

30. Gjithsesi, zbatimi i këtij parimi është vlerësuar nga Gjykata rast pas rasti, në varësi të rrethanave konkrete të çështjes dhe natyrës së vendimit, duke analizuar nëse vendimet gjyqësore të kundërshtuara e kanë përmbushur në mënyrë të mjaftueshme detyrimin për arsyetimin e tyre (*shih vendimet nr. 21, datë 26.09.2022; nr. 6, datë 16.02.2021; nr. 79, datë 14.12.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

31. Duke iu rikthyer rastit konkret, Mbledhja e Gjyqtarëve vëren se gjykata e shkallës së parë dhe gjykata e apelit në dhënien e vendimeve të tyre i janë referuar dëshmisë së disa personave, ndër të cilët edhe shtetasit A.D. dhe R.P. të përmendur nga kërkuesi (*shih faqet 9-10 të vendimit të gjykatës së shkallës së parë dhe faqet 8-9 të vendimit të gjykatës së apelit*). Gjithashtu, gjykatat kanë administruar si prova në proces edhe shkresat e lëshuara nga disa shoqëri të telefonisë celulare, të cilat janë analizuar dhe vlerësuar së bashku dhe në harmoni të plotë me provat e tjera (*shih faqet 18-21 të vendimit të gjykatës së shkallës së parë dhe faqet 15-17 të vendimit të gjykatës së apelit*). Ndërkohë, gjykata e apelit i ka dhënë përgjigje të arsyetuar kërkuesit edhe për pretendimin e tij për marrjen e provave në tejkalim të afatit të parashikuar nga neni 323 i KPP-së (*shih faqen 24 të vendimit të gjykatës së apelit*).

32. Për sa i përket arsyetimit të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, Gjykata ka theksuar se arsyetimi i kufizuar i dhënë nga Gjykata e Lartë në formulimin e vendimit në dhomë këshillimi, është tregues i faktit se kërkuesi nuk ka ngritur asnjë nga argumentet ligjore të përcaktuara në dispozitën përkatëse të legjislacionit të brendshëm, që është kusht për pranimin e kërkesës (*shih vendimet nr. 14, datë 21.06.2022; nr. 40, datë 06.07.2016 të Gjykatës Kushtetuese*). Sipas Gjykatës, detyrimi për garantimin e standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor nuk nënkupton se kërkohet arsyetim i detajuar për çdo pretendim të palëve ndërgjyqëse, por ai varet nga natyra e vendimit në fjalë (*shih vendimet nr. 17, datë 23.03.2023; nr. 80, datë 18.12.2017; nr. 34, datë 13.06.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

33. Në rastin konkret, Mbledhja e Gjyqtarëve vëren se Kolegji Penal i Gjykatës së Lartë, në shqyrtimin e çështjes konkrete, edhe pse ka vlerësuar se pretendimet e ngritura në rekurs nga kërkuesi nuk i referohen asnjë prej shkaqeve të parashikuara nga neni 432 i KPP-së (*shih*

paragrafin 15 të vendimit të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë), u ka dhënë përgjigje të arsyetuar edhe disa prej pretendimeve kryesore të kërkuarit, siç janë ato për papërdorshmërinë e veprimeve hetimore pas datës 03.03.2013 dhe pavlefshmërinë e vendimeve për zgjatjen e hetimeve (shih paragrafët 17-20 të vendimit të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë); pretendimit për cenimin e së drejtës së mbrojtjes (shih paragrafët 21-23 të vendimit të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë); pretendimit për dënimin mbi bazën e një prove të vetme (shih paragrafët 24-26 të vendimit të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë).

34. Bazuar në standardet e mësipërme dhe referuar në tërësi përmbajtjes së vendimeve gjyqësore objekt kërkesë, Mbledhja e Gjyqtarëve vlerëson se ato i përmbushin elementet e vendosura nga jurisprudenca kushtetuese. Ato përmbajnë të dhënat e palëve, shkaqet e parashtruara në ankimin me të cilin janë vënë në lëvizje, vendimmarrjen e gjykatave më të ulëta, ligjin e zbatueshëm, si dhe pjesën arsyetuese ku gjykata mbështet qëndrimin e shprehur në dispozitiv. Në këndvështrim të standardit të arsyetimit, gjykata e apelit dhe Gjykata e Lartë u kanë dhënë përgjigje të arsyetuara pretendimeve të kërkuarit, duke parashtruar argumentet për rrëzimin e tyre. Vendimet nuk rezultojnë të jenë alogjike, kontradiktore ose të paqarta në përmbajtjen dhe vlerësimin e tyre. Gjithashtu, Mbledhja e Gjyqtarëve, duke pasur parasysh natyrën e vendimit të mospranimit të Kolegjit Penal të Gjykatës së Lartë, të marrë në dhomë këshillimi, vlerëson se mënyra e arsyetimit të tij nuk cenon standardin e arsyetimit të vendimit gjyqësor, për sa kohë që ai u ka dhënë përgjigje edhe pretendimeve kryesore të kërkuarit të parashtruara në rekurs.

35. Për sa më sipër, pretendimi i kërkuarit për cenimin e standardit të arsyetimit të vendimit gjyqësor është haptazi i pabazuar.

Ç. Për pretendimin e cenimit të parimit të prezumimit të pafajësisë

36. Kërkuari ka pretenduar se gjykatat e kanë dënuar mbi bazën e një prove të vetme, që është dëshmia e shtetasit M.N., vëllai i dy viktimave. Sipas tij, vendimet e gjykatave objekt kërkesë kanë mbajtur qëndrim të ndryshëm nga ai i mbajtur nga jurisprudenca shqiptare në lidhje me disa aspekte të rëndësishme të së drejtës penale, që kanë të bëjnë me dënimin mbi bazën e një prove të vetme dhe se Gjykata e Lartë, në raste të ngjashme ka respektuar parimin e mosdënimit vetëm mbi bazën e një prove të vetme, ndërsa në rastin e kërkuarit nuk e ka respektuar këtë parim.

37. Sipas nenit 30 të Kushtetutës, kushdo quhet i pafajshëm përderisa nuk i është provuar fajësia me vendim gjyqësor të formës së prerë. Gjykata e ka interpretuar prezumimin e pafajësisë në kuptimin që gjykatat e zakonshme nuk duhet ta fillojnë procesin me bindjen se i pandehuri e ka kryer krimin për të cilin akuzohet, se barra e provës i takon palës akuzuese, se çdo dyshim duhet të shkojë në favor të të pandehurit dhe se gjykata duhet ta mbështesë vendimin në prova të drejtpërdrejta dhe të tërthorta që duhet të provohen nga akuza. Parimi i prezumimit të pafajësisë kërkon që deklarimi i fajësisë së të pandehurit të bëhet nga gjykata vetëm pas një shqyrtimi të plotë të çështjes, në përputhje me parimin e kontradiktoritetit dhe të barazisë së armëve në gjykim. Sipas këtij parimi asnjë masë që barazohet me dënimin nuk mund të jepet ndaj një të pandehuri pa u provuar fajësia e tij përtej çdo dyshimi të arsyeshëm (*shih vendimet nr. 12, datë 24.04.2018; nr.68, datë 14.11.2016 të Gjykatës Kushtetuese*).

38. Gjykata Evropiane për të Drejtat e Njeriut (GJEDNJ) ka theksuar se parimi i prezumimit të pafajësisë është një nga elementet e një gjykimi të drejtë, i kërkuar nga neni 6/1 i Konventës. Ky parim ndalon shprehjen e parakohshme nga vetë gjykata të vlerësimit se personi “i akuzuar për një veprë penale” është fajtor përpara se kjo të provohet në përputhje me ligjin (*shih vendimet e GJEDNJ-së në çështjet Allen kundër Mbretërisë së Bashkuar, datë 12 korrik 2013; Karaman kundër Gjermanisë, datë 27 shkurt 2014*). Në çështjen *Karaman kundër Gjermanisë*, GJEDNJ-ja ka vlerësuar se gjykatat penale janë të detyruara të përcaktojnë faktet e çështjes, të rëndësishme për vlerësimin e përgjegjësisë ligjore të të akuzuarit, sa më qartë dhe saktë të jetë e mundur dhe nuk mund t'i paraqesin ato thjesht si aludime ose dyshime (*shih vendimin nr. 12, datë 24.04.2018 të Gjykatës Kushtetuese*).

39. Sipas nenit 149 të KPP-së, prova janë njoftimet mbi faktet e rrethanat që lidhen me veprën penale, që merren prej burimeve të parashikuara në ligjin procedural penal, në përputhje me rregullat e caktuara prej tij dhe që shërbejnë për të vërtetuar kryerjen ose jo të veprës penale, pasojat e ardhura prej saj, fajësinë ose pafajësinë e të pandehurit dhe shkallën e përgjegjësisë së tij. Bazuar në nenin 152 të KPP-së, çmuarja e provave është përcaktimi i vërtetësisë dhe fuqisë provuese të tyre. Çdo provë i nënshtrohet shqyrtimit dhe nuk ka vlerë të paracaktuar, dhe gjykata i çmon provat sipas bindjes së formuar pas shqyrtimit të tyre në tërësi.

40. Mbledhja e Gjyqtarëve, bazuar në standardet e mësipërme, vëren se kërkuesit, nëpërmjet përfaqësuesve të zgjedhur prej tij, i është dhënë mundësia të kundërshtojë provat e paraqitura nga organi i akuzës, si dhe të paraqesë provat në mbështetje të pretendimeve të tij për pafajësi. Në këtë kuptim, Mbledhja e Gjyqtarëve konstaton se procesi i zhvilluar nga ato gjykata

është bërë pas një shqyrtimi të plotë të çështjes, duke garantuar parimin e kontradiktoritetit dhe barazisë së armëve në procesin penal. Gjithashtu, nuk rezulton që gjykatat ta kenë deklaruar fajtor dhe më pas dënua kërkuesin mbi bazën e një prove të vetme (dëshminë e shtetasit M.N.), siç pretendohet prej tij, por ato në vlerësimin e çështjes së tij janë bazuar edhe mbi një sërë provash të tjera të administruara në gjykim dhe të shqyrtuara e vlerësuar prej tyre në tërësi dhe në harmoni me njëra-tjetrën. Gjykatat e zakonshme nuk kanë arritur në ndonjë konkluzion *apriori* për fajësinë e kërkuesit dhe nga përmbajtja e vendimeve të atyre gjykatave nuk rezulton që ato ta kenë nisur procesin me bindjen se kërkuesi është fajtor për veprat penale për të cilat akuzohet. Po ashtu, nuk rezulton se provave dhe dëshmive të administruara në gjykim t'u jetë dhënë një vlerë e paracaktuar, por ato janë vlerësuar në gjykim së bashku dhe në unitet me provat e tjera të administruara në proces.

41. Mbledhja e Gjyqtarëve, gjithashtu, vëren se ky pretendim i kërkuesit është ngritur edhe në rekursin e paraqitur në Gjykatën e Lartë, të cilit Kolegji Penal i asaj gjykate i ka dhënë përgjigje të arsyetuar.

42. Për rrjedhojë, pretendimi i kërkuesit për cenimin e parimit të prezumimit të pafajësisë është haptazi i pabazuar.

43. Në përfundim, Mbledhja e Gjyqtarëve vlerëson se kërkesa e paraqitur nuk plotëson kriteret ligjore për pranimin e saj për shqyrtim në seancë plenare.

PËR KËTO ARSYE,

Mbledhja e Gjyqtarëve të Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, në bazë të nenit 31/a, pikat 1 dhe 2, shkronjat “d” dhe “e”, të ligjit nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar, me shumicë votash,

V E N D O S I:

Moskalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare.

MENDIM PAKICE

1. Për arsye se nuk ndaj të njëjtin qëndrim me shumicën, për moskalimin në seancë plenare të kërkesës së paraqitur nga kërkuesi Eduart Kurti, bazuar në nenin 132, pika 3, të Kushtetutës dhe nenin 72, pika 8, të ligjit nr. 8577/2000, e vlerësoj të nevojshme të paraqes shkurtimisht argumentet për qëndrimin tim në pakicë, si vijon.

2. Kërkuesi, ndër të tjera, ka pretenduar se është dënuar nga gjykatat e juridiksionit të zakonshëm mbi bazën e një prove të vetme, duke e lidhur atë me cenimin e standardit të arsytimit të vendimit gjyqësor dhe mënyrën e marrjes së provave.

3. Sipas shumicës, [...] nuk rezulton që gjykatat ta kenë deklaruar fajtor dhe më pas dënuar kërkuesin mbi bazën e një prove të vetme (dëshminë e shtetasit M.N.), siç pretendohet prej tij, por ato në vlerësimin e çështjes së tij janë bazuar edhe mbi një sërë provash të tjera të administruara në gjykim dhe të shqyrtuara e vlerësuara prej tyre në tërësi dhe në harmoni me njëra-tjetrën (*shih paragrafin 40 i vendimit*). Gjithashtu, sipas shumicës, ky pretendim i kërkuesit është ngritur edhe në rekursin e paraqitur në Gjykatën e Lartë, të cilit Kolegji Penal i asaj gjykate i ka dhënë përgjigje të arsyetuar (*shih paragrafin 41 i vendimit*).

4. Ndërkohë, referuar rastit konkret, vërehet se prova kryesore mbi bazën e së cilës është deklaruar fajtor kërkuesi, është dëshmia e dhënë nga shtetasi M.N., i cili rezulton të jetë edhe vëllai i viktimave. Ky shtetas ka deklaruar se vëllezërit ia ka vrarë kërkuesi. Gjithashtu, rezulton se në momentin e ndodhjes së ngjarjes, vëllai i viktimave ka qenë në Mbretërinë e Bashkuar.

5. Në jurisprudencën e saj Gjykata ka theksuar se marrja e provave, paraqitja dhe vlerësimi i tyre janë në juridiksion të gjykimin të zakonshëm dhe jo atij kushtetues. Është vetë gjykata që vlerëson nëse provat duhet të merren dhe mënyra e vlerësimit dhe konkluzionet lidhur me to janë po ashtu në kompetencë të saj (*shih vendimet nr. 5, datë 22.02.2022; nr. 83, datë 30.12.2016 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata mund dhe duhet të investohet kur ndaj një procesi gjyqësor ka pretendime për rrugën e mënyrën e marrjes dhe fiksimit të provave, por jo të vlerësimit të tyre (*shih vendimet nr. 5, datë 22.02.2022; nr. 19, datë 01.04.2021 të Gjykatës Kushtetuese*).

6. Bazuar në nenin 152 të KPP-së, çmuarja e provave është përcaktimi i vërtetësisë dhe fuqisë provuese të tyre. Çdo provë i nënshtrohet shqyrtimit dhe nuk ka vlerë të paracaktuar dhe gjykata i çmon provat sipas bindjes së formuar pas shqyrtimit të tyre në tërësi. Në lidhje me dëshminë, si një nga llojet e provave, neni 153 i KPP-së parashikon se dëshmitari pyetet për

faktet që përbëjnë objekt prove. Dëshmitari pyetet për fakte të caktuara dhe ai nuk mund të dëshmojë për çka flitet në publik dhe as të shprehë vlerësime personale, me përjashtim të rasteve kur ato nuk mund të ndahen nga dëshmia për faktet. Kur dëshmitari, për njohjen e fakteve, u referohet personave të tjerë, gjykata, me kërkesën e palës ose edhe kryesisht, urdhëron që këta të thirren për të dëshmuar. Mosrespektimi i këtij parashikimi i bën të papërdorshme thëniet mbi faktet të cilat dëshmitari i ka mësuar nga persona të tjerë, me përjashtim të rasteve kur pyetja e tyre është e pamundur për shkak se kanë vdekur, janë të sëmurë rëndë ose nuk gjenden (*neni 154 i KPP-së*) (*shih vendimin nr. 50, datë 01.11.2012 të Gjykatës Kushtetuese*).

7. Gjithashtu, Gjykata të drejtën për të pasur një vendim gjyqësor të arsyetuar e ka konsideruar pjesë përbërëse dhe të pandarë të së drejtës për proces të rregullt ligjor, në kuptim të neneve 42 dhe 142/1 të Kushtetutës. Sipas kësaj jurisprudence, arsyetimi i vendimeve është element thelbësor i një vendimi të drejtë. Funkcioni i një vendimi të arsyetuar është t'u tregojë palëve që ato janë dëgjuar, si dhe u jep mundësinë atyre ta kundërshtojnë atë (*shih vendimin nr. 10, datë 04.03.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Nga ana tjetër, në jurisprudentcën kushtetuese është theksuar se interpretimi i ligjit, zbatimi i tij në çështjet konkrete, si dhe vlerësimi i fakteve dhe rrethanave janë çështje që ndajnë juridiksionin e gjykatave të zakonshme nga juridiksioni kushtetues (*shih vendimin nr. 6, datë 16.02.2021 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata ka në kompetencën e saj vlerësimin nëse gjykatat e sistemit gjyqësor kanë respektuar të drejtat e palëve në gjykim për një proces të rregullt ligjor dhe nëse ato u kanë dhënë kuptimin e duhur të drejtave kushtetuese që duhen respektuar në procesin e shqyrtimit të çështjes (*shih vendimet nr. 2 datë 11.02.2021; nr. 7, datë 07.02.2017; nr. 6, datë 16.02.2015 të Gjykatës Kushtetuese*). Gjykata ka autoritetin për të vendosur përfundimisht për çështje të kushtetutshmërisë së procesit gjyqësor, por ajo mund ta ushtrojë këtë kompetencë vetëm duke analizuar faktet e natyrës kushtetuese (*shih vendimin nr. 18, datë 31.03.2014 të Gjykatës Kushtetuese*).

8. Në lidhje me provën e vetme mbi të cilën është bazuar gjykata në dënimin e kërkuarit, GJEDNJ-ja ka vlerësuar konceptin e provës “vendimtare”. Sipas saj, termi provë “vendimtare” (ose përcaktuese), në këtë kontekst, do të thotë më shumë se “provuese”. Ajo duhet të kuptohet ngushtë si tregues i një prove të një rëndësie të tillë, e cila është përcaktuese për rezultatin e çështjes. Kur prova e paprovuar e një dëshmitari mbështetet nga prova të tjera të cilat e vërtetojnë atë, vlerësimi nëse është vendimtare do të varet nga forca e provave mbështetëse; sa më të forta të jenë provat vërtetuese, aq më shumë dëshmia e dëshmitarit që nuk paraqitet trajtohet si vendimtare (*paragrafi 131*). Deklarata e pavërtetuar e dëshmitarit okular ishte, nëse

jo e vetmja, të paktën prova vendimtare kundër kërkuessit. Kjo ishte padyshim një dëshmi e një peshe të madhe dhe pa të shanset për një dënim do të ishin ulur ndjeshëm. Edhe pse dëshmia mund të ketë qenë koherente dhe bindëse në pamje të parë, ajo nuk mund të thuhet se i përket kategorisë së provave që mund të përshkruhen si “të besueshme në mënyrë të dukshme” (paragrafi 160). Prandaj, Gjykata konsideroi se natyra vendimtare e deklaratës së shtetasit T. në mungesë të ndonjë prove të fortë vërtetuese në këtë çështje, nënkupton se juria nuk ishte në gjendje të kryente një vlerësim të drejtë dhe të duhur të besueshmërisë së provave të shtetasit T. (shih rastin e *Al-Khawaja dhe Tahery kundër Mbretërisë së Bashkuar*, 15 dhjetor 2011).

9. Në rastin konkret vërehet se kërkuessi pretendimin e tij për dënimin mbi bazën e një prove të vetme e ka ngritur edhe në rekursin e paraqitur në Gjykatën e Lartë. Në lidhje me këtë pretendim, kjo e fundit arsyeton: “Ndërkohë, në lidhje me pretendimet e të gjykuarit se vetëm me një provë nuk mund të jepet vendim fajësie, Kolegji vlerëson se edhe ky pretendim është i pabazuar.” (shih paragrafin 24 i vendimit të Gjykatës së Lartë). Më tej, Gjykata e Lartë referon jurisprudencën e GJEDNJ-së dhe në përfundim arrin në konkluzionin se rekursi nuk përmban shkaqe për cenimin e vendimit të gjykatës së apelit. Siç edhe konstatohet, Gjykata e Lartë në vlerësimin e këtij pretendimi të kërkuessit është mjaftuar vetëm me paraqitjen e jurisprudencës së GJEDNJ-së, por pa e lidhur atë në asnjë moment me rastin konkret të kërkuessit.

10. Për sa më sipër, bazuar në standardet e vendosura nga Gjykata, si dhe jurisprudenca e GJEDNJ-së, jam e mendimit se pretendimi i kërkuessit se gjykatat e kanë dënuar mbi bazën e një prove të vetme, duke e lidhur atë me standardin e arsytimit të vendimit gjyqësor, mënyrën e marrjes së provave dhe prezumimit të pafajësisë, nuk duket haptazi i pabazuar. Në gjykimin tim, Mbledhja e Gjyqtarëve duhet ta kalonte çështjen për shqyrtim në seancë plenare, për të diskutuar dhe për të vlerësuar nëse ky pretendim i kërkuessit ishte i bazuar në themel.

Anëtare: Sonila Bejtja